

ТРИБЮНЬК - REVUE HEBDOMADAIRE - TRIBUNE UKRAINIENNE

Число 42 (300) рік вид. VII. 8 листопада 1931 р. Ціна 2 фр. (Pr. x 2 fr)

Париж, неділя 8 листопада 1931 року.

На цих днях одна англійська газета «Daily Mail» сповістила, що в Ліверпулі ціни за хліб зразу підскочили. Через день наспіли вістки з Чикаго, що в Америці так само ціни на хліб підвищилися. Причини: і в Англії, і в Америці почали закуповувати хліб большевиқи і то у великій кількості. В одному Чикаго вони мають, ніби, закупити 7 мільйонів бушелів для відправки в СССР. Врешті картина стала зовсім ясною. «Daily Express» подав звістку з Чикаго про те, що на Чикагській хлібній біржі наступило незнане ще перед тим оживлення. Большевиқи купують хліб. Виявилось, що совітський хлібний демпінг кінчився повним провалом. Большевицька конкуренція, якої так боялися, зникла, як дим. Тепер совітам, у яких неурожай, треба десь купувати хліб, щоб виконати взяті на себе замовлення. Одна ж із канадських газет «Toronto Glob» заявила, що «зраз цілком ясно, що совітська Росія не буде вивозити хліб ні в цьому році, ні в наступному. Совітська Росія хотіла оволодіти хлібним ринком і не змогла цього зробити. Вивіз із СССР несподівано припинився. Із п'ятилітки вилетіло дно. Примара совітського демпінга, що нависла була над хлібним ринком, несподівано щезла». Самі ж совіти у своєму «спростованню» цього факту не спростовують. Вони говорять лише, що ці відомості «перебільшені» і що «одмова од зафрахтування пароплавів, про яку багато говорять, стосується лише до, порівнюючи, невеликої частини зафрахтованого тону». Отже і сама форма «спростування» тільки підтверджує крах вивозу хліба. Врешті англійський «Daily Telegraph» пише, що, хоч сам Молотов, голова Совнаркому СССР, запевняє про продовження вантаження хліба, проте воно йде поволі і певно на низ, до чого спричиняється ще й лихий стан совітського транспорту.

Ото такі відомості надійшли за ці останні дні. Факт, невмолимий для совітів факт, став очевидним: совітам забракло свого хліба для виконання в строк договорів. Недоставлення в час хліба тягне за собою не отримання грошей, які так потрібні совітам для виконання своєї «п'ятилітки». Тому вони й кинулися скуповувати по світі хліб, очевидно, по цінам втричі дорожчим, ніж самі продавали.

Закупно більшовицями хліба закордоном підняло ціни на хлібних біржах, а це вплинуло одразу і на інші продукти, і на інші галузі економічного життя. Так, на Чикагській біржі вже пішли вгору і папери індустріяльних підприємств, особливо металургічних та автомобільних. І помалу оптимізм та довір'я починають вертатися на арену економічного життя, заступаючи місце зневіри та депресії. Де-які оптимісти в Америці вважають цей момент переломовим у економічній кризі. Таких думок певно в американській пресі.

Але вернемося до більшовиків. В тому, що вони роблять раптові закупна хліба тепер, дивного, здається, нема нічого, бо ж і раніше вони його робили. Так, в минулому році, вивозючи хліб, одриваючи його від голодного населення, кидали вони на світовий ринок за безцінь цей хліб, скривавлений потом і кров'ю селянства України, для того, щоб внести дезорганізацію у економічним світовим життю і одночасно ж скуповували його, бо самим не вистачало.

Але це було тоді, коли світова криза тільки починалася, коли наступала її перша стадія. Сьогодні ж обставини змінилися рішуче не на користь більшовиків. Сьогодні стан виглядає зовсім инакше. По-перше, світ, переживаючи кризу, почав винаходити проти неї ліки, як внутрішнє державного так і міжнароднього масштабу. По-друге, криза ця вдарила і по самим совітам, бо це увірвало їм можливості торгу і, що головніше, необхідні їм кредити. По-третє, врожай в СРСР цього року був дуже нездовільним, що звичайно зменшило можливості хлібного експорту. По-четверте, що, може, для совітів є найважливішим, це те, що хлібозаготівлі, наприклад, на Україні пройшли нацзвичайно погано. Не говорючи вже про «індивідуальний сектор», де хлібозаготівлі проходили завжди з трудом, але самі колгоспи, ці улюблені витвори більшовицької влади, — не здали зақазаного плану і велику частину врожаю залишили для себе. Тому і появилася погрозна постанова ЦК КПБУ, яка не тільки виключає з партії десятки та висловлює догану сотням комуністів, що були на хлібозаготовлях, але, згадавши, що 35 районів України (а це не мала цифра!) не виконали хлібозаготівель, попереджує, що , коли до зазначеного строку плана

не буде виконано, то совітська влада «не спиниться ні перед якими рішучими заходами» («Чорноморська Комуна» ч. 665 з 20.X).

Але яких би «рішучих заходів» не вживали совіти, все одно — банкрутство на зовні і банкрутство в середині проступає все ясніше й ясніше. Розвіяння примари совітського демпінгу за кордоном і брак необхідних кредитів — це фіаско на зовні. Недовиконання промислових планів у совітів, зрив хлібозаготівель, — це фіаско в середині, це внутрішнє банкрутство.

Хліб — це величезний фактор, як у внутрішньому життю совітів, так і в міжнародньому. Хлібний фактор рішає долю совітського господарства, він є двигуном самого життя. Не треба бути оптимістом, щоби сказати, що в життю совітів як раз хлібний фактор буде тим Дамокловим мечем, що рішить долю існування совітського режиму і наблизить довго ждану розв'язку.

Українська політична еміграція і національно-культурна праця

Політичні еміграції повстають звичайно в ті історичні доби, коли проблема чинної боротьби за національний ідеал стає життєвим імперативом, коли історична ситуація не залишає місця для сумнівів та вагань, коли моменти логічного оправдання і математичного обрахунку відходять на другий план, а перше місце займають моменти стихійного пориву і стихійної творчості, моменти ентузіастичного натхнення та героїчної відваги, що не завжди може виглядає доцільною, не завжди веде до успіху, але електризує маси і уздібнює їх до творчого чину.

І нинішня українська політична еміграція народилась у історичну хвилину великого всенароднього здвигу, вона є відгомонам та відблиском громів та блискавок тієї весняної бурі, що пронеслась над нашим краєм в образі української національної революції. Широкий розмах, непомірна амплітуда цього революційного процесу опинились у диспропорції з реальними життєвими можливостями, з потенціальною силою народніх мас, з їхньою фактичною підготовленістю до зрозуміння і виконання великого історичного чину. Той чин не побачив свого логічного завершення, не став радісною тривалою дійсністю, обернувшись натомісць у оповитий серпанком жалю спогад про нездійснену мрію, про неосягнений ідеал. Але ті жалі народні, та глибока туга не захитали національної віри, не пригасили відваги, не зламали волі до змагання, до дальшої невтомної боротьби — ще рішучішої, ще упертішої. Факт одинадцятилітнього існування і творчої життєвої чинності української політичної еміграції є одним з наочних доказів органічно-стихійного потягу нашого народу до тієї боротьби, до здійснення святих гасел

національного визволення, так майстерно зсимволізованих актами народної волі в пам'ятні 1918-20 роки.

Збігом історичних подій наша визвольна боротьба перервалася, але не скінчилася. Наступив вимушений антракт, де-яка, досить довга як для самих нас, але коротка з погляду історії, пауза. І цю паузу, цю переходову добу нашого життя, коли «на національному фронті без змін», ми маємо використати, толково і раціонально вижити для майбутніх часів, для тієї близької прийдешності, що знову поставить на порядок дня нашу визвольну справу і покличе всіх нас до чинної у ній участі. Сучасну добу мира, добу тривалого перепочинку ми маємо перетворити в добу підготовчого чину до неминучої близької боротьби — збройної, дипломатичної, громадсько - політичної, національно-культурної. Широкий фронт тієї боротьби вимагає вже і в нинішній релятивно-пасивний момент певних кадрів досвідчених і працездатних робітників, але цих робітників він потребуватиме у тисячу разів більше тоді, коли прийде відповідальна хвилина всенароднього чину, коли офензива національної стихії нашої стане — подібно до того як це було року 1917 — неминучою історичною konieczністю. Підготовка цих будівничих української майбутності, створення великих числом і високих якістю кадрів політично-свідомих і фахово-сильних робітників в усіх актуальних галузях національного життя є з погляду нинішнього історичного моменту основним, логично-конечним і практично-цінним, завданням нашої сучасності. Політичне виховання мас, поглиблення їхньої громадсько-політичної свідомості та здібності до громадської організованості і дисципліни творить собою один із кутніх камінців цього підготовчого програму. Піднесення загального культурного рівня цих мас та створення кадрів фахових сил є другим таким камінцем. Під цим оглядом де-хто з рядів нашої політичної еміграції недоцінює значіння і наслідків буденої роботи на культурному полі. Особи, що трактують політику, як політиканство, як дрібні змагання й дрібні перемоги на локальному фронті місцевої громадської буденщини, закидають часом активним і невтомним робітникам нашим на культурному полі шкідливу їхню аполітичність, недопустиму байдужість до голосних, хоч своїм змістом може і неглибоких, справ поточного менту. До таких поглядів ми ставимось з поважним застереженням, уважаючи їх належно не продуманими і через те до певної міри легковажними. Надмірне захоплення інтересами сучасності вже само по собі не є ознакою політичності, оскільки справжня політика в'яже свою мету і завдання з майбутністю, а в сучасності вишукує лише необхідні для того джерела та засоби. Переоцінка проблем сучасності, поточних завдань сьогоднішнього дня, скороминучість яких не підлягає сумніву, показує лише нашу політичну недостиглість та неосвіченість. І як що би наш інтелігентний загал був більш політично-досвідченим, то в своєму сучасному програму політичної чинності він належно активізував би як одну з бойових точок широко-закроєну і раціонально-сплановану культурну роботу.

«Історія неблагана і йде своїми власними шляхами, але підготовлення цих шляхів, проторення їх та випростування залежить від

самих тих чинників що творять історію — від поодиноких народів. І на українському народові лежить великий обов'язок виготувати для своєї історії широкий ясний шлях — простий та рівний, без закрутів та збочень, що з певністю направив би її до правдивої мети й захоронив надалі від нових дезорієнтованих блукань.

Історична дійсність скривдила у великій мірі український нарід і не дала йому змоги виявити з належною силою духовні здібности, свою національну волю. Несприятливі історичні обставини затримали нашу націю в її культурному розвою і відсунули від того шляху, яким попростували вперед інші народи Європи. Отже через це саме і повстає потреба в осягненню нині того, що не було здобуто раніше, в приступленню до тієї роботи, якої не спромоглися перевести наші попередники. Лише належне виховання національного духа та широкий розвиток національної культури зможуть вивести в майбутньому український нарід на ясний шлях життя й забезпечити йому повне визнання його національної волі і прав на незалежне державне існування. Поза цим годі вишукувати правдивих шляхів до належного здійснення наших національно-державних ідеалів. Бо помиляється той, хто, закладаючи будівлю, не закопує фундаменту глибоко в землю, бо помиляються ті політики, що сподіваються створити міцний державний організм, не закопавши глибоко його основ у ґрунт національної свідомости і національної культури.

Українська інтелігенція завжди широ дбала про добро та щастя свого покривдженого народу, і нині, в цю тяжку і грізну хвилю, лише вона одна відповідає за майбутнє цього народу, за його волю та добробут. І, маючи на собі такий великий обов'язок, до виконання його наша інтелігенція має приступити з повною свідомістю своєї незвичайної відповідальности перед батьківщиною. І через те в процесі своєї боротьби вона повинна бути розсудливою та послідовною, і через те свою діяльність вона має вкладати у форми, які заслуговуватимуть вдячности а не злісного осудження з боку майбутніх поколінь. І, свідома своїх великих завдань, інтелігенція України, стаючи до роботи по здвигненню будівлі своєї національної державности, кутнім каменем має покласти в неї широкий розвиток національної культури в усіх її галузях — розвиток, що підніс би дух народній, поглибив би національну свідомість народніх мас і по праву забезпечив українському народові можливість увійти рівноправним членом до сім'ї інших цивілізованих націй. Це є одинокий певний шлях, який веде до нашого ідеалу, до тієї ясної мети, що визначається словами: Велика, Незалежна Україна».

Так писали ми більше ніж перед 9 роками *) і, як показало життя, не помилялись. Інстинкт нації, її потенціально творчі сили виразно скерували національний розвиток на накреслений нами шлях, шлях творення і поглиблення самобутньої культури української, здібної зайняти належне їй *de jure*, але не осягнене *de facto* місце в ряді інших світових культур. На цьому великому почесному шляху, шляху на-

---

*) «Громадський Голос» з дня 31 березня 1922 (Стаття «Певний шлях»).

ціонально-культурного відродження заняла належне місце і українська політична еміграція. В добу вимушеного перепочинку, залишивши часово фронт державно-політичної боротьби, вона відійшла на лінію иншого фронту — фронту культурного. Але за реальних обставин сучасности цей фронт є теж бойовим і чинним, бо лише на ньому ми спроможемо вивоквати надійний плацдарм для майбутніх операцій на тому першому фронті — головному. Лише порохом знання і динамітом техніки ми зможемо побороти ворожі нам сили. Готуймо ж ті бойові запаси — найбільші числсм, найвищі якістю! Мобілізуймо з самопожертвою та самопосвятою усі потрібні для того духовні й матеріяльні ресурси! Пам'ятаймо, що як раз у цій галузі поклато життя на українську еміграцію великий і тяжкий обов'язок, обов'язок якого вона не сміє не виконати. Хай замовкне той, хто трактує нашу культурну чинність, як прикмету політичної демобілізації. Ні, є це навпаки наша нова мобілізація, наше бойове підготовання, розраховане лише не на тижні чи місяці, а на довгі роки. В ньому — безпека нашої прийдешньої технічної досконалости, запорука нашого майбутнього успіху. А тому то чинну, невтомну, доцільну в своїй організації та досконалу в своїм переведенні творчу працю на полі культурнім баез вагань занесімо на скрижалю актуальних гасел нашого визвольного програму.

Борис Лисянський.

Український Університет в Празі.

(З нагоди 10-ти років діяльности)

Український Вільний Університет в Празі розпочав свою діяльність з 1921-22 академічного року, а 23-го жовтня 1921 одбулося святочне відкриття Університету. Таким чином, літом цього 1931 року Університет закінчив перші 10 повних академічних років своєї діяльности (20 семестрів). Університет був заснований з метою «заспокоїти духовий голод викладів з обсягу своєї мови, літератури, історії та взагалі рідної культури, а також викладів в рідній мові з инших галузей людського знання у тисячі українських студентів, що під цю пору проживають в Чехословацькій Республіці», отже — з метою більше-менше вузькою, обмеженою потребами української еміграції. Та скоро події на українських землях, а саме — скасування українських кафедр на Львівському й Черновецькому університетах, закриття й реформування всіх українських університетів большевицькою владою на Україні, — привели до того, що Український Вільний Університет у Празі став єдиним українським університетом на цілому світі. Цей факт, не міняючи первісної мети Університету, поставив перед ним нове, ширше й важливіше завдання — репрезентувати українську університетську науку перед цілим світом. Свідомий ваги цього завдання Український Університет у Празі протягом 10 років свого існування всіма своїми силами й засобами старався це завдання здійснити. Велику користь і допомогу принесла Університетові його внутрішня організа-

ція. З історії заснування Університету у Відні, потім у Празі довідуємось, що серед фундаторів Університету було дві течії: одні стояли на тому, щоб заснувати цілком «вільний» університет, без обов'язкової системи викладів, без наукової кваліфікації професорських сил, без відповідного середнєшкільного цензу слухачів; другі настоювали на тому, щоб заснувати нормальний університет на зразок інших західно-європейських університетів з відповідними формальними вимогами щодо професорських сил, цензу слухачів, програму викладів. Перемогла ця друга течія і, коли зазначені вище обставини поставили перед нашим Університетом завдання бути єдиним українським університетом на цілому світі, то Університет, завдяки своїй правильній і нормальній організації, міг це завдання виконувати.

Щасливою була також думка фундаторів за зразок для Українського Університету прийняти конструкцію, правила та регулямін внутрішньої організації старославного чеського Карлового Університету в Празі з де-якими відмінностями, яких вимагало становище нашого Університету, як недержавної високої школи в ЧСР («вільний» університет в значінні «недержавний»). 10-тилітня практика Українського Університету показала, що в багатьох випадках правила й практика Карлового Університету добре прислужилися до належного й правильного розв'язання часом дуже складних і трудних питань внутрішнього університетського життя. Ще більше прислужилися вони у зовнішніх зносинах нашого Університету з іншими чеськими й взагалі західно-європейськими університетами й науковими установами та поставили Український Університет в Празі на один рівень з іншими університетами.

При заснуванні Українського Університету в Празі передбачалося організувати три факультети: правничий, філософичний і природничо-математичний, але брак коштів примусив обмежитися лише двома першими факультетами, при чому правничий факультет одержав назву «факультет права й суспільних наук», а філософичний факультет поділено на два відділи: історично-філологічний і природничих наук. Тимчасом потреба третього факультету, для якого серед еміграції знайшлося б досить наукових сил, весь час відчувалася; завдяки цьому Університет не зміг зібрати в своїх стінах більшого числа українських професорів, і з цього погляду неможливість відкрити третій факультет являється, до певної міри, дефектом в організації Університету, дефектом, який, правда, не залежав від доброї волі фундаторів Університету.

За всім тим, склад професорської колегії постійно поновлювався новими силами, серед самої колегії відбувався постійний рух шляхом придбання членами її вищих наукових кваліфікацій через габілітації, підвищення після подання й апробації дисертацій і наукових праць доцентів на надзвичайних професорів, а цих останніх на звичайних. При відкритті Університет числив у складі професорської колегії: 12 професорів і 4 доценти, всього 16 осіб. Під кінець 1921-22 року професорська колегія вже складалася з 16 професорів, 4 доцентів і 1 лектора (21 особа), в слідуєчому академічному 1922-23 році було: 17 зви-

чайних професорів, 4 надзвичайних, 3 доценти, 2 лектори, разом 26 осіб. В році 1923-34 було: 19 звичайних професорів, 7 надзвичайних, 3 доценти-супленти (доценти, що заміщали самостійні катедри), 3 доценти і 4 лектори, разом 36 осіб. Цю кількість професорського складу можна вважати нормальною й сталою для нашого Університету, бо в слідуючих роках вона мало мінялася, лише вищі категорії збільшувалися за рахунок нижчих (звичайні професори за рахунок надзвичайних і т. д.). Останнього року 1930-31 значно збільшилася кількість приват-доцентів (доценти без сталої платні) і професорська колегія складалася з 24 звичайних професорів, і 1 надзвичайного, 2 доцентів-суплентів, 1 доцента, 7 приват-доцентів і 4 лекторів. Крім того, числиться ще 7 асистентів при різних катедрах. Протягом 10-ти років зі складу професорської колегії вибуло 5 професорів і 1 доцент (проф. Р. Смаль-Стоцький перейшов до Варшавського У-ту р. 1925, проф. С. Рудницький р. 1926 виїхав на Україну, проф. М. Лозінський р. 1927 виїхав на Україну, проф. О. Лотоцький р. 1928 перейшов до Варшавського У-ту, а доцент Буткевич виїхав до Південної Америки, р. 1929 помер проф. Р. Лашенко).

Український Університет в Празі, як хронологічно перша українська висока школа в ЧСР, прислужився до поповнення професорського складу двох інших високих шкіл: Української Господарської Академії в Подєбрадах та Українського Педагогічного Інституту ім. Драгоманова в Празі, а також і студії Пластичного Мистецтва в Празі. Ряд професорів нашого Університету викладали або викладають ще й тепер на цих школах. Професура нашого Університету знаходить собі признання й серед чужоземних університетів: так професор і перший ректор нашого Університету, др. О. Колесса є нині надзвичайним професором Карлового Університету, проф. Д. Дорошенко є покликанним професором того ж таки Карлового У-ту, др. С. Дністрянський є таким самим професором німецького університету в Празі, професор В. Тимошенко є професором Мічиганського У-ту в Сполучених Штатах Півн. Америки, проф. В. Біднов є професором богословського факультету Варшавського У-ту. З числа вибувших професорів два займають катедри у Варшавському Університеті (проф. Р. Смаль-Стоцький та проф. О. Лотоцький), один керує дослідною катедрою та картографічним інститутом в Харькові (проф. С. Рудницький). Три професори нашого Університету були обрані за членів Всеукраїнської Академії Наук у Києві (проф. д-р І. Горбачевський, проф. др. С. Смаль-Стоцький, проф. др. С. Дністрянський). Нарешті, багатьох з професорів нашого У-ту обрано за членів Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові, а професорів С. Колессу, С. Смаль-Стоцького, В. Тимошенка і О. Мицюка обрано за членів недавно заснованого чеського Слов'янського Інституту у Празі.

Науково-педагогічна праця професорської колегії Українського Університету складалася, головним чином, з провадження викладів для студентів У-ту по предметам університетського курсу, з керування різного роду практичними вправами, семінарами, екскурсіями, з переведення курсових кольоквіумів, іспитів і рігорозів, з рецензування праць студентів і аспірантів на доцентів та при підвищенні кваліфі-

кації професорів. Крім нормальних, курсових викладів в Університеті були організовані ще й публічні виклади для ширшого громадянства, а з 1930 року на факультеті права й суспільних наук були організовані академічні засідання факультету, приступні і для не-членів факультетської колегії, на яких професори факультету читали доклади на різні теми і провадилися дебати по цих викладах.

Чисто наукова праця професорів провадилася досить інтенсивно. Читання докладів з біжучої наукової праці професорської колегії, обмін науковою думкою, дебати провадилися в наукових товариствах, заснованих при Університеті: історично-філологічному та правничому і на згаданих вище академічних засіданнях правничого факультету. Перше Т-во особливо інтенсивно працювало, одбувши в цьому році своє 200-е засідання; воно випустило друком 1-й том своїх «Праць» та готовить до видання II-й том і 8 літографованих річних справоздань зі своєї діяльності. Правниче Т-во також випустило детальний звіт зі своєї діяльності та 2 праці свого голови, проф. Р. Лашенка.

Для поповнення професорського складу молодими науковими силами Університет з першого ж року свого існування став підбирати більш талановитих та охочих до наукової праці українських емігрантів, докторів і студентів та матеріально їх забезпечувати. З цією метою при Університеті засновано інститут професорських стипендіатів. В 1921-22 академічному році таких стипендіатів числилося 9, в 1922-23 — 17, в 1923-24 — 12, в 1924-25 — 8 і 4 без утримання. Потім, наслідком вичерпання фондів, припинено видачу стипендій аж до 1927-28 р., коли Міністерство Шкіл і Народньої Освіти приділило одну стипендію, а в слідуячому році — 5 стипендій для 5-ох нових стипендіатів, з яких два перейшли вже габілітаційні акти і дістали право викладати в якості доцентів, а один зголосився до габілітаційного акту. З числа зазначених вище стипендіатів вступили до складу професорської колегії: др. О. Баранів — приват-доцентом У-ту при кафедрі римського права; інж. Г. Бочковський — доцентом У-ту, потім доцентом Укр. Господарської Академії в Подєбрадах на кафедрі соціології, др. О. Гайманівський — доцентом-суплентом У-ту на кафедрі історії українського права, др. М. Дзльницький — доцентом Укр. Педагогічного Інституту в Празі на кафедрі географії, др. С. Наріжний — лектором того самого Інституту на кафедрі всесвітньої історії, С. Романовський — доцентом Укр. Госп. Академії в Подєбрадах на кафедрі математики, др. Ю. Русов — доцентом тієї самої Академії і приват-доцентом У-ту на кафедрі зоології, Ф. Слюсаренко — доцентом-суплентом У-ту на кафедрі класичної філології і доцентом Укр. Педагогічного Інституту в Празі, др. К. Чехович — приват-доцентом У-ту на кафедрі слов'янської філології, др. Є. Приходько був призначений асистентом У-ту при кафедрі статистики.

Український Університет засновано в Празі з метою дати можливість українській емігрантській молоді і взагалі тим з української еміграції, хто не закінчив вищої освіти, цю освіту добути в стінах українського університету. Тому разом і поруч з заходами для організації університету ректор і Сенат У-ту приклали багато старання, щоб

уможливити матеріально українським студентам перебування в Празі. Український Університет перший здобув допомогу Чехословацької влади для українського студентства; на пропозицію ректора У-ту, проф. О. Колесси, був організований «Чесько-український комітет допомоги українській молоді», заступником голови якого став ректор Університету. Хоч при встановленні стипендій для українських студентів не поставлено необхідною умовою запис в число слухачів Українського Університету, але все ж таки з числа 844 студентів, що в літньому семестрі 1922 р. почали pobірати стипендії, на Університет вписалося — 615, а в зимовому семестрі 1922 р. з числа 1071 студентів-допомоговців на Університет було вписаних 874.

Студенти Українського Університету, згідно з правилами, поділяються на звичайних і надзвичайних. Від перших обов'язково вимагається матури класичних чи реальних гімназій або реальних шкіл (останні повинні скласти додатковий іспит з латинської мови при університетській комісії); приймаються також ті, що закінчили середню школу іншого типу, як-що програм і права її прирівнені до гімназії. Приймаються слухачі способом іматрикуляції, за правилами Карлового Університету. Протягом 10-ти років на Університеті було записано — 7700 студентів і студенток.

Основний контингент слухачів У-ту становлять студенти українці, яких було в перших роках 90-95 відс., а в останніх роках 10-ліття 70-75 відс. Крім українців серед студентів Університету були: білоруси, болгары, вірмени, голандці, грузини, естонці, жидаї, жидаї-караїми, латиші, литовці, мад'яри, німці, осетини, поляки, росіяне, серби, словаки, словінці, татари, хорвати, чехи. Походили студенти У-ту з таких країн: Австрія, Білорусь, Болгарія, Буковина, Вірменія, Галичина, Голандія, Грузія і Кавказ, Естонія, Кубань, Латвія, Угорщина, Німеччина, Польща, Румунія, Югославія, Чехословаччина й Україна.

Згідно з правилами внутрішнього розпорядку на факультетах, контроль над працею студентів У-ту переводиться шляхом встановлення мінімуму викладових годин, який мають прослухати студенти в даному семестрі, посвідками професорів на індексах про одвідування викладів, повірочними кельоквіумами, нарешті, — складанням абслюторних іспитів. Абслювенти У-ту, що бажають одержати ступінь доктора прав або доктора філософії, повинні скласти ригорозальні іспити в спеціальних комісіях та подати дисертації (на філософичному факультеті). Тому що величезна більшість студентів У-ту були разом з тим і студентами чеських університетів та високих технічних шкіл, то багато зусилля студенти клали на отримання дипломів цих шкіл, тим більше, що від цього залежало часто одержання стипендій. Цілком природне, що, перевівши тяжку працю над здобуттям диплому однієї вищої школи, не кожний зі студентів зважувався складати ригорози в Українському Університеті, щоб одержати ще диплом від Укр. У-ту. Цим у великій мірі пояснюється той факт, що кількість виданих Укр. Університетом дипломів доктора прав і доктора філософії, порівнюючи з кількістю студентів, незначна. За 6 років

Укр. Університет видав всього 88 дипломів, в тому числі: доктора прав — 57, доктора філософії — 31.

Український Університет в Празі протягом свого 10-тилітнього існування завжди велику вагу звертав на виявлення своєї наукової діяльності назовні, як шляхом видавання наукових праць професорської колегії, так і через участь в різних міжнародних, слов'янських і чехословацьких конгресах, з'їздах, конференціях. На жаль, брак відповідних коштів перешкодив вповні здійснити вироблений план видавництва, а все ж таки за ці 10 років Університет видав літографічним способом 12 видань на 125 аркушах і друкарським способом 10 видань на 173 аркушах. Що-до участі в конгресах, конференціях та з'їздах, то, починаючи з 1924 р. до 1931 включно, Український Університет узяв участь через своїх делегатів у 28-ми конгресах і з'їздах, при чому протягом 10-ти місяців 1931 р. Університет узяв участь у 9-ти міжнародних наукових конгресах та з'їздах.

Крім того, через Український Академічний Комітет, як член його, Університет бере участь у праці Міжнародної Комісії для Інтелектуальної Співпраці при Лізі Націй (Commission Internationale de la Coopération Intellectuelle de la S. D. N.). Український Університет обмінювався своїми виданнями з університетами та іншими науковими установами Європи, Азії й Америки. Університет здобув право на одержання для своєї бібліотеки цінних видань фундації Карнеджі і одержав уже значну кількість цих видань.

Підводячи підсумки діяльності Українського Університету в Празі за перші 10 років його існування, можемо з повним задоволенням констатувати, що Університет досяг своєї мети й належним способом сповнив своє завдання, яко єдиного українського університету на цілому світі. За ці 10 років Університет остаточно сконсолідувався, його професура довела свій педагогічний досвід та виявила себе назовні науковими працями в різних галузях людського знання. Виробилася певна й стала практика університетська за зразком західно-європейських університетів, але на ґрунті національнoму-українському. Не знаємо, яка доля чекає наш Університет в ближчому майбутньому, чи залишиться він у Празі, чи настане можливість перенести його на рідну землю, але Університет, як міцна добре організована інституція зможе продовжувати свою працю без того, щоб потрібно було для цього вживати якихось додаткових заходів чи реорганізації.

Те, що Український Університет в Празі проіснував уже 10 років, виконуючи своє завдання української високої школи та поповнюючи українську науку й культуру новими цінностями, — це все являється результатом двох чинників: праці українських наукових сил, скупчених в Університеті та моральної підтримки й матеріальних засобів, які уділювала Університетові Чехословацька влада. «Чеська влада проявила свою симпатію до нашого Університету словом і ділом», сказав у своєму інавгураційному звіті перший ректор, проф. О. Колесса.

«Передовсім Президент Чехословацької Республіки, Т. Г. Масарик, так само, як інші великі учителі й будителі чеського народу, проявив велике зрозуміння наших культурних стремлень і оточував Український Вільний Університет своєю ласковою опікою. Не менше зрозуміння культурної ваги У. В. У. для приятних взаємин обох сусідніх братніх народів проявив тодішній президент міністрів, міністр закордонних справ, проф. др. Бенеш. Прихильно віднеслися до У. В. У. міністр др. Гірса, міністри освіти, проф. др. Шуста, др. Шробар, та інші міністри». «Ні один слов'янський народ, каже далі проф. О. Колесса, не прив'язував такої ваги до приятної взаїмності між слов'янськими народами, що народ чесько-словацький. У нього була і є ідея слов'янської взаїмності не голосом, не фразою, а реальною потребою серця. Тому... чеськословацький нарід — скоро осягнув свою державну незалежність — зреалізував ідею слов'янської взаїмності в найкращий і найвизначніший спосіб, бо подав приют і братню руку вченим і молоді тих слов'янських народів, що не можуть свобідно розвивати своїх національно-культурних стремлень на рідній землі. Даючи матеріяльну поміч Українському Вільному Університетові та українській академічній молоді сповнили згадані чинники чеськословацької суспільности культурний акт історичного значіння, якого вага сягає далеко по-за обрій нинішніх подій та сучасного кругозору». («Укр. Університет в Празі в р. р. 1921-1926», стор. 88-89). Цю справедливу оцінку допомогової акції Чехословацької влади, зроблену проф. О. Колессою при закінченні першого року існування Українського Університету в Празі, маємо право й обов'язок повторити при закінченні 10-го року існування нашого Університету та констатувати тут, що протягом 10-ти років Чехословацька влада на чолі з паном президентом, проф. Т. Г. Масариком не переставала в своєму прихильному відношенні та в матеріяльній і моральній допомозі Українському Університетові в Празі. З великою приемністю й сердечною вдячністю треба записати на сторінки історії Українського Університету в Празі, а тим самим і на сторінки історії культурного розвою українського народу, гуманну, братню допомогову акцію чехословацького народу й його високої влади та сердечну, ласкаву гостинність, яку виявили його представники супроти Українського Університету в Празі та його професорської колегії і слухачів. Хай збережеться цей шляхетний чин чехословацького народу й його високої влади для прийдешніх поколінь українського народу, як яскравий зразок правдивого розуміння й чинного здійснення великої всеслов'янської ідеї.

А. Яковлів

Прага, 1931 р.

Безсилля большевицької влади в боротьбі з дитячою казкою.

Вже з того часу, як большевицька влада на сов. Україні визнала, що завданням шксли є — прищепити дітям комуністичну ідеологію, матеріялістичний світогляд, виховати з неї активного учасника соціалістичного будівництва, почався рішучий похід проти казки, як матеріяла дитячого читання. Большевицька влада старалася підперти свою боротьбу з дитячою казкою теоретичними міркуваннями комуністичної педагогіки, які запопадливо відшукувала ця «педагогіка», щоб завдати сорому старій традиційній педагогіці.

Основне міркування, яке висовує комуністична педагогіка на доказ шкідливості казки, як матеріялу дитячого читання, полягає в тому, що казка не рахується з дійсним світом та його законами, а навпаки, утворює особливий «ідеальний» світ, а це утруднює дитині зрозуміння тої дійсности, в оточенню якої вона перебуває.

Щоб надати переконуючу силу цьому міркуванню в очах прихильників казки, один з комуністичних «педагогів» взявся на прикладі відомої казки «Івасик-Телесик» довести, як казка справді неможливо перекручує дійсність. «На кого працює те золото-срібло, що з них казковий дід робить Івасикові човен й весельце? Тут «золото-срібло» становить поетичний образ: золотий-срібний тут значить найліпший. А в інтересах якої класи було виховувати змалку почуття побожности перед золотом-сріблом? Відповідь ясна... Всю казку подано в аспекті куркульського «достатку»: «а в батенька їсти-пити і хороше походити», «золото-срібло», «пирого», «запас пшона»... В тому самому тоні витримано і опис відьомського побуту: тут і гості, і гулянка з ними і т. и. Івасик «ловить рибку та годує діда й бабу, наловить та віддасть і знову поїде» — така статечна дитина! Зразу видно, що «хазяйнуватого» батька син... Взагалі в казці дуже багато їдять — якась примітивно-глітайська вакханалія їжи: «мати йому їсти носить», «наварила йому снідати», «дам я тобі їсти і пити» (тричі), «снідати принесла» (тричі)... їдять-їдять. І чого тільки не їдять: і рибу, і м'ясо, «зміючки», і прироги...»*)

Розуміється автор має цілковиту рацію твердити, що казка «Івасик-Телесик» занадто перекручує «дійсність» на сов. Україні. Справді, хіба можна вводити в дитячу літературу згадку про пироги, запас пшона, золото-срібло, коли в дійсності — в умовах «пролетарського» раю — хліб і той видається по картках, всілякі «запаси» реквізуються, а за переховання злата-срібла й до «стенки» можна потрапити...

Відкидаючи казку, як матеріял дитячого читання, комуністичні педагоги натомісць висувують на перше місце, як дитячу лектуру, політичні книжки, які знайомили б дітей, з дитячими комуністичним рухом, з боротьбою пролетаріату проти буржуазії.

Однак зовсім недавно один з комуністичних «педагогів» виступив на

*) О. Попов. «Дитяча література на переломі». «Шлях Освіти» ч. 4 1930 р.

сторінках «Комуністичної Освіти» з убійчою критикою всієї політичної дитячої літератури: «в усіх цих книжках революцію роблять виключно діти. Ауслендер, Накоряков, Верейська, Різниченко, Юрезанський (це постачальники політичної дитячої літератури. С.) — всі ставлять в центрі подій дитину, всі роблять її головним героєм, навіть перекручуючи для цього історичну правду. Діти в цих книжках і підпілля організують і бандитизм винищують, і в громадянській війні беруть таку участь, що без них, мабуть, не було б і перемоги. Навряд чи можна сподіватися, що сучасні діти не відчувають усієї отієї солоденької фальші дидактичних оповідань, де в центрі подій стоїть дитина» *).

Отже комуністична педагогіка зайшла в сліпу вулицю: казка — шкідлива, бо вона малює «ідеальний» світ, а політична дитяча література остільки нікчемна, що її зовсім не приймає дитина.

Де ж вихід?

Той же автор дає на це відповідь: «Треба зрештою зробити і в дитячій літературі діалектичний матеріалізм також ж основною передумовою усякої творчості, як і в інших галузях нашої культурної роботи».

Чи слід доводити, що й цей «винахід» М. Миронова зустрине така ж доля, яку зазнала й політична література, бо потяг дитини до казки не в силі побороти ні большевицькі декрети, ні всілякі резолюції в справі дитячого читання. І хоч на 1-ій Всесоюзній конференції в справі дитячої літератури в лютому 1931 року ухвалено, що «казці немає місця в радянській дитячій літературі», але все ж діти по старому кохаються в казках. В цьому щиросердечно признається й М. Миронов, коли говорить в згаданій тут статті, що і «досі, мабуть, ще не зовсім зійшла стара романтика й фантастика, з полиць дитячих бібліотек». Даремно лише вбачає він причину цього «у ворожих впливах старої традиційної педагогіки». Ні, причина цього криється в самій природі дитячої психіки. Тому то каталоги видавництва на сов. Україні й досі рябють назвами старих казок — про червону хустку, про kota в чоботах, про козудерезу і т. д.

Навіть тоді, коли б большевицька влада на сов. Україні знищила всю казкову літературу, діти самі утворять казки.

Цю правду давно вже висловив французький учений Е. Лябуле: «даремно проклинати казки, — ніщо не може їх знести».

Ст. Сірополко.

«Культурне будівництво національностей на Україні».

Большевицькі рептильки люблять кричати про те, як совіти геніяльно вирішили національну справу на Україні, який розмах дали зростові всіх національних культур, як дотепно вирішили мовне питання і т. д.

*) М. Миронов. «Про дитячу літературу». «Комуністична Освіта» ч. 5-6 1931 р.

Але одно — платні репильки, а друге — самі комісари. Ці останні висловлюються більшширо. 20 травня с. р. відбувалася перша конференція культурно-освітніх робітників національних меншостей на Україні, на якій М. Скрипник прочитав доклад на тему «Проблема культурного будівництва національностей України». Так от, коли наркомос УССР підчас свого докладу дійшов до питання мови, то тут розігралася сцена, яка характеризує цілу справу культурного будівництва большевиків на Україні і їхніх там «мовних» успіхів значно яскравіше, ніж то роблять всі репильки.

От що довелося говорити М. Скрипникові, перервавши свій панегирик успіхам большевиків (цитуюмо за «Більшовиком України» ч. 13-14 с. р.):

«Я бачу, що це питання (мови) де-кого з присутніх розвинуло. Очевидячки, проголошуючи принципів засади, що їх прийняла всесоюзна партійна нарада в справі народної освіти що-до мови навчання і додаткових мов, я тим самим, проводючи партійні засади, наступаю на мозок націоналістично хворим людям. Жалкую, що всі з своїми думками не виступили одверто, бо, коли всі лише гудять і шумлять у залі, то не можна їх думки взяти під аналіз і марксистську і комуністичну критику. Коли не розумієте, то я ще раз поясню. У першій групі треба починати навчання тією мовою, якою дитина говорить. Запитую вас — ясно це? Ясно. Додаткову мову вводити можна згідно з постановою партійної наради, але не на першій групі. Я-н? Ясно. У нас в УССР спочатку вводиться українська, як додаткова мова по школах національних меншостей, а потім російська мова. Ясно? Ясно. Більше я нічого не говорю. Очевидячки для де-кого з присутніх ці істини важкі зрозуміти, хоча я, пригадавши собі свою практику з перед 30 років, коли був учителем, і пояснив так, як і пояснюють істини в першій групі школи: Очевидячки, ці істини настільки для де-кого з присутніх неприйнятні і очевидячки політичний рівень що-до прийняття інтернаціональної пролетарської засади шкільної політики у тих товаришів дорівнюється, а може й нижчий, до рівня першої групи».

Погана справа большевиків, коли навіть в присутності комісара освіти і агентів ГПУ робиться шум у салі і культурно-освітні робітники, підлеглі цьому ж комісарові, гудять і протестують. Видно не дуже геніяльно стоїть справа будування національних культур, коли сам комісар освіти признається, що у вибраних його слухачів рівень свідомости комуністичної, нижче від першої групи.

Філіпіка М. Скрипника дає до зрозуміння також і те, в якому стані знаходиться питання меншостей і питання мови. Дає зрозуміти також і про рівень комісарського безпардонного відношення до своїх підлеглих, коли він дозволяє собі трактувати дорослих культурних людей як вульгарний агент ГПУ.

Варто було б, що большевики частіше містили автентичні промови своїх сатрапів-комісарів. Бо вони, ці промови, хоч і дурні, проте щирі і значно інформативніші, ніж проціжені через цезурні сита статті большевицької бутербродної преси.

І. Заташацький.

Кільки слів про „куркульський“ терор.

(Лист втікача з України — бувшого комсомольця).

Читав я в еміґраційній пресі про події на Україні та взагалі в ССРСР, а також про селянські виступи на колхозному та податковому фронтах, де пишуть: «В такому-то селі «куркулі» зривають хлібозагстівлі», «в такому-то райні орг. нізована група «куркулів» побила колхозних агітаторів», «куркулі» з Н. побили комуністів, розігнали сільраду й вибрали старосту» й т. ин. Все куркулі та куркулі.

Такі відомості друкують «Тризуб», «Наша Річч», «Послѣднія Новости», особливо ці останні, беручи їх з большевицької преси.

Само собою зрозуміло, що про кожне селянське повстання, про кожний рішучий селянський протест, викликаний колективізацією, або іншими насильствами світської влади, большевицька преса пише, як про виступи «куркулів», каже, що роблять це куркулі.

Лише місяць минув, як я втік з України, де все це відбувається. Але виступають проти совітської влади не куркулі, яких давно вже немає, яких повисилали на катургу (тим часом большевики й зараз намагаються знайти в селі «куркулів», а в крайньому випадкові «підкуркульника»). Роблять терор проти совітської влади, проти комуністів і взагалі проти «активістів» — всі селяне, особливо бідняки і навіть колективісти.

Селяне починають добре розуміти — для чого большевики розпалили класову боротьбу на селі: для того, щоб роз'єднаних селян загнати всякими засобами в ненависний їм колхоз, в кріпацьке господарство.

Скільки не було повстань в ССРСР ні одна большевицька газета не згадувала про них. Та всоно й зрозуміло.

Для чого оголошувати?!

Для того, щоби селяне повстали більш дружнє та більш організовані?!

Большевицька газета ніколи не напише такої правди: «В селі N, Виницької округи, двох селян, які не мали змоги єнести непосильного податку хлібом, візна сесія суду засудила кожного на 4 роки ДОПРУ (в'язниці), на 4 роки висилки і на 3 роки позбавлення виборчих прав. Коли цих селян вели по Винниці, то на конвої напали селяне й частину його перебили, а всіх обезбрели. Цей-ж самої ночі селяне забили 6 комуністів і представників райну, які були прислані для викачування хліба».

Большевики в своїх газетах написали приблизно так: «Візна сесія засудила двох злісних куркулів нездатчиків хліба державі. По дорозі до Винниці куркулі та підкуркульники напали на конвої, з яким по звіряччю розправилися. Засуджені втікли. Той-ж ночі куркулями забито кілька робітників по хлібозагстівлі та по колективізації».

Адже-ж селянин, навіть «добровільно» загнаний в колхоз, ненавидить колхоз, ненавидить комуністів та всю совітську владу разом з її представниками.

Хай большевики скільки не пишуть в своїх газетах, що це роблять куркулі, ніхто на Україні їм не вірить.

Там кожний: і робітник, і урядовець, і командир, і червоноармієць — добре знають, що терор проти колективізації та проти світської влади роблять не куркулі, а всі селяне.

Дієстровий.

Румунія.
18 жовтня 1931 р.

7-миліття існування Української Громади в Шалеті.

В суботу 31 жовтня Українська Громада в Шалеті святкувала 7-миліття свого існування. Свято видалося дуже величаво.

Вже за де-який час до початку урочистого зібрання саля заповнилася по береги членами Громади, з родинами; гістьми то-що. Велику салю прикрашено було портретами та зеленню й прапорами. Серед гостей були директор заводу п. Лянсуа з дружиною та дочкою, пані генералова Е. Мешковська, п. М. Шумицький, Голова Генеральної Ради, п. М. Ковальський, секретарь Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції та ин.

Управа Громади займає місце за великим столом, накритим зеленим сукном. П. Бацуца, Голова Громади, одкриває урочисті збори і пропонує присутнім вшанувати пам'ять членів Громади, що за ці роки одійшли у вічність. Після хвилини мовчанки, п. Бацуца запрошує п. Шумицького, Голову Союзу, зайняти місце за столом та головувати на цьому урочистому зібранню, а потім робить короткий доклад про життя та здобутки Громади на протязі її семилітнього існування. Починаючи з 1924 року, коли невелика група українських емігрантів прибула до Шалету і заснувала Громаду без жадних засобів, Громада збільшилася чисельно, збудувала власний будинок, організувала і провадить ідальню-кооператив, заснувала Бібліотеку, яка стала філією Української Бібліотеки ім. С. Петлюри у Парижі, допомогла повстанню Мистецького Товариства та українському хорові, заснувала каси позичкову та хворих, організувала дитячу школу, спортовий гурток то-що. На протязі семи літ Громада виявила велику допомогу діяльність всім тим, хто приїздив до Шалету, шукаючи праці і заробітку. Свідомість громадян стояла і стоїть на високому щаблі, треба зважити, що кожний громадянин тільки на громадські справи обкладений податком в 180 фр. річно. Націснільна ідеологія громадян залишилася твердою, устояла всна проти випадків ріжних ворожих угруповань і тим здобула собі в складі Союзу видатне місце.

У великій мірі спричинився до розвитку Громади директор заводу п. Лянсуа з дружиною, який і морально багато допоміг громадянам організувати своє життя. І тому на знак подяки в імені Управи Громади п. Бацуца пропонує обрати панство Лянсуа почесними членами Української Громади в Везіні-Шалеті-Лангле. І під бурні оплески всіх присутніх, які повставали з місць, п. Бацуца підносить директорові художнє зроблену адресу.

Так само п. Бацуца пропонує обрати почесним членом Громади пані генералову Е. Мешковську, яка на початках існування Громади багато допомогла і тепер допомагає як Громаді, так і окремим громадянам. Саля так само бурно реагує і відповідну адресу разом з квітами урочисто було піднесено пані генераловій.

Слово далі забирає п. Шумицький, Голова Генеральної Ради, який в короткій промові зверненій до громадян вітає присутніх з цим святом та зичить успіху Громаді в її праці. З скрема п. Шумицький одмічає, що тут на сімї грації, у Франції, ми повинні скористати зі свого побуту, щоби приливитися до життя французів та перейнятися у них тим почуттям патріотизму, який поміг Франції пережити не одну лиху годину та який поставив її зараз на перше місце серед світових держав. Звертаючися далі вже на французькій мові до панства Лянсуа, він складає щирю подяку від імени Союзу за ту допомогу, що її дали пан і пані Лянсуа нашим громадянам, та передає зміст своєї промови до громадян. Кінчає він висловом надії, що панство Лянсуа і надалі не одмовить у своїй підтримці нашим громадянам.

Встає п. Лянсуа і забирає слово. Подякувавши громадянам за їхню увагу він каже, що він помітив серед українців не тільки почуття патріотизму, про що говорив п. Шумицький, в відношенню до французів, але знайшов також і почуття організованости й економности, що теж аналогічно

французькій владі. Цього почуття, між іншим, він не помічав серед інших національностей, крім українців. І тому він гадає, що такі важливі фактори української влади, як патріотизм та почуття економності послужить у великій мірі у майбутньому для відновлення своєї державности. Кінчає він побажанням дальшого успіху, для Громади, а так само сповненням мрій що-до поворсту до дому.

Промова директора покривається довгими оплесками присутніх. На тому закінчується офіційна частина свята.

Далі Мистецьке Товариство при Громаді виставило п'єсу «Сто тисяч». Прийняли участь у виставі пані Н. Чистосердова та Свенціцька, а також п. п. Світличний, Шульга, Беззсук, Ковтунів, Іщук Грушецький. П'єса пройшла надзвичайно гарно. Ролі проведено було добре. Особливо захоплював своєю грою п. Шульга.

Після п'єси хор Громади під орудою п. Ковгана відспівав кілька аранжованих українських пісень, за що заслужив гучні оплески.

Свято закінчилося баям до ранку. Загальне враження — дуже добре. Громада себе показала з найкращого боку, виявивши організаційні та життєві здібності.

Кр.

---

3 міжнародного життя

— Англійські парламентські вибори.

27 минулого жовтня відбулися загальні вибори до англійського парламенту. На цьому місці свого часу розважено було причини, якими були вони викликані. Економічна криза у Великій Британії досягла свого вершка, і треба було негайно взятися до найрадикальніших методів її лікування. У парламенті з тою метою утворилася національна коаліція, що й спричинилася до демісії соціалістичного кабінету, на місце якого став кабінет національного об'єднання. Массив тої коаліції склали консерватори, до яких пристали кілька десятків лібералів та якийсь десяток депутатів із Labour Party, головним чином, її лідерів.

Ініціатива того об'єднання вийшла від Мак-Дональда, попереднього голови влади і одночасно голови Labour Party, а тому згідно англійським правилам чистої гри (fair play), на чолі влади став не вождь консерваторів Балдвін, що представляв в коаліції 260 депутатів своєї партії, а той самий Мак-Дональд, од якого одірвалася ціла його парламентська фракція, за винятком 11 депутатів. Щоб санкціонувати новоутворену владу та зрбити її не тільки парламентською, а справді національною, всенародною, було розпущено парламент і визначено загальні вибори.

До виборної боротьби політичні противники пішли двома головними колонами, як то завжди було в політичній історії Англії. З одного боку то були консерватори, що з 615 всіх депутатських мандатів заявили претензію більше, як на 500, з другого — Labour Party, яка поставила таку ж саму кількість, як і консерватори. Біля них дрібними відповідно заганами, од 30 до 50 кандидатів, стали на вибори інші партії: три угруповання лібералів, два одколені крила Labour Party та різного роду дрібніші політичні об'єднання.

Двом головним колонам кандидатів на англійських виборах відповідають і дві головні платформи. Не партійні програми, з якими виступають у таксого роду випадках політики континентальної Європи, а всею тільки платформи, себ-то, одна чи більше самих необхідних на бл жче майбутніх реформ, а за ними, звичайно, й люде, які ті реформи мають перевести.

Нормально в історії Англії бувало так. Голосують, скажемо, в більшості за платформу консерваторів, і вибирають їх кандидатів. Тим самим цій партії дається і всенародний мандат на утворення влади. При тому вже

наперед і зразу відомо, хто саме стоятиме на чолі влади, бо цю посаду завжди має голова партії. Відомі також наперед і всі так звані політичні міністри, бо кожна велика англійська партія і тоді, коли вона знаходиться в опозиції, заховує завжди на поготові повний склад кабінету, який має свої сталі сходи́ни, дебатує всі закони, що стоять на порядку парламентського дня, виносить рішення і т. и. І має той кабінет навіть свою технічну назву, звуть його — shadow-cabinet, себ-то кабінет-тінь.

На поточних виборах до цього роду явищ внесено було певні відміни, до чого, явна річ, спричинилося ненормальне становище, в якому останній час перебувала вся Англія, яке переживав її парламент і її влада. Найбільша партія — консерватори — не поставила на виборах своєї партійної платформи й пристала до загальної платформи національної коаліції. А в тсїй самий час ця коаліційна платформа властиво не була навіть і платформою, бо просила коаліція у виборців не згоди на ті чи інші реформи, а сьньці на те, що вже нею було зроблено в парламенті, і на те, що вона робитиме далі, не вказуючи однак ясно, що властиво робитиме вона. Противники коаліції схарактеризували таку поведінку її, як бажання дістати на виборах своєрідний лікарський мандат, бо ж справді пацієнт, хоч і вибирає свого лікаря, але наперед дає йому право лікувати його хворобу так, як то буде потрібно.

Таким чином, національна коаліція, покладаючися на свою таку ще нелогічну минулу чинність у парламенті, поставила на виборах питання не принципового характеру, а чисто практичне питання довір'я до тих людей, яких вона видала і видасть із себе, аби вони в якості уряду в парламенті й по-за ним подбали про загрожені кризою справи англійського народу. Натомість голівистий противник коаліції — Labour Party виставила на виборах свою платформу, яка нагадувала скоріше континентальні соціалістичні програми, а не нормальну англійську платформу. Бо у платформі тій стояли не ті чи інші скільки-будь розроблені реформи чи практичні засоби, спрямовані на лікування економічної кризи, а загальні, чисто теоретичні міркування, взяті з марксистського обороту, як націоналізація залізниць, рудників, Англійського Банку, робітничий контроль над фінансами й промислом і т. и. Тоб-то речі, подекуди привабливі на континенті, але дуже мало цікаві навіть для англійських робітників, бо цілу справу переводять вони, так мовити, з землі до неба, з політичної практики до соціальної теорії.

Ціла виборна кампанія тяглася не довго, — якихось два тижні, і була вона надзвичайно бурхливою. Ця бурхливість, сама собою, не являється новиною для Англії. Бо ж, як відомо, холоднокровні англійці, на виборах завжди хвилюються, як діти, чи краще сказати, як спортсці в час публічного виступу. Азарт у них на виборах завжди доходить до того, що шанси того чи іншого кандидата, тої чи іншої партії цілком поважно котируються на біржі поруч з найціннішими паперами.

Але й до тої бурхливости за час поточних виборів додано було специфічні риси, що їх начеб-то досі майже не знала англійська політична історія. Ці відміни од минулого до виборної агітації внесла Labour Party. Покинута своїми головними досвідченими і поміркованими вождями, вигнавши їх з партії, попала вона до певної міри під впливи свого лівого крила. Вона поставилася різко проти самої ідеї національного об'єднання, бо це протирічить, мовляв, теорії класової боротьби. Тому визнала вона це об'єднання за капіталістичну срьєс, за хитрий маневр консерваторів, за корисну інтригу класового зрадника Мак-Дональда, що йому до речі вказати, обов'язана трудова партія майже цілим своїм існуванням.

Ідеї національного солідаризму Labour Party протиставила ідею боротьби соціалістичного світу з капіталістичним, інтереси держави і нації знизала до часових інтересів партії і класа. У наслідок того знизився і моральний рівень виборної боротьби, як справедливо вказав тсвариш Мак-Дональда і сам міністр Сноуден, політична історія Англії принаймні за останніх п'ядесят літ не знає парламентських виборів, на яких би виявлено було стільки злїї волї, стільки наклепів, брехні і негідних вчин-

ків, і то майже виключно з боку агітаторів, висланих на вибори Labour Party, такою завжди по англійськи коректною в своїй боротьбі з політичними противниками.

Маючи перед очима вказані вище риси виборної кампанії, той, хто ознайомлений, хоч би лише з книжок, з характером англійського народу, наперед міг більш-менш передбачити наслідки поточних виборів. Вони не могли бути щасливими для Labour Party. Але того програму, який зазнала 27 жовтня ця партія, ніхто наперед означити не міг, бо перевищив він усі можливі передбачення, бо немає він зовсім прецедентів у політичній історії Англії. З виборів року 1929 Labour Party прийшла до парламенту маючи 289 депутатів; у новому парламенті матиме вона лише 52. На виборах перепав сам колишній міністр закордонних справ, нині голсеа партії, Гендерсон, а з ним і майже всі його товариші з соціалістичного кабінету, крім «зрадника» Мак-Дональда та тих, що пішли за ним на шлях національної солідарності. Розсипаний shadow-cabinet трудової партії, зрізана її інтелектуальна головка, розпорочена парламентська фракція, бо до парламенту ввійшли лише третєрядні, а найбільше другорядні, її сили. На довгі літа закритий перед Labour Party шлях до можливого утворення соціалістичної влади в Англії, навіть того меншинного типу, що зв'язаний з іменем Мак-Дональда та його двох кабінетів з року 1924 та 1929.

З погрому Labour Party покористалася ціла національна коаліція, але найбільше виграли консерватори. Мали вони в час розпуску парламенту 260 депутатів, матимуть тепер 476, себ-то виграли 216 нових мандатів, не втративши ані одного з старих місць. Сама ця партія в новому парламенті складє більшість майже в $\frac{4}{3}$ цілої палати. Коли ж до того ще додати коаліційних лібералів, які виграли по-над десяток мандатів та нову групу Мак-Дональда в 14 депутатів, то вся коаліція з 615 голосів у парламенті матиме по-над 550, тоб-то таку більшість, яка досі не була зареєстрована в аналах англійського парламенту.

Країна таким чином санкціонує все те, що досі було зроблено національною владою, дала їй лікарський мандат на майбутнє. В час, коли писані ці рядки, невідомо, чи стануться якісь зміни в кабінеті народнього об'єднання. Можна, однак, з певністю передбачити, що ті зміни не будуть радикальними і виявляться хіба що в тому, що посилено буде становище консервативної партії в міністерстві настільки, або всьо більш-менш відповідало сучасній вазі їх у країні. Промайнула в пресі вже навіть і чутка про форму того посилення, а саме, — кількість політичних міністрів має бути начеб-то з 10 підвищено до 20.

Для внутрішньої політики Англії блискуча перемога національного антисоціалістичного блоку означає уперту, довгу і спокійно-планомірну працю над злагодженням фінансової кризи та виправленням економічного життя цілої Англії, без порушення тих капіталістичних підвалин, на яких збудоване світове становище Великої Британії, її внутрішня соціальна і політична сила, її зовнішня могутність. Англійська преса висловлює надію, що до цієї праці поставиться й переможена опозиція, позабувши свою гризну й недавню сварку і подавши руку своїм протистникам, як то завжди в Англії робили і роблять після поразки не тільки спортсмені, але й відповідальні політики. Може, так воно й станеться, бо традиція — велика сила для всіх англійців, в тому числі й для членів Labour Party.

На зовень — перемога національного блоку в Англії має викликати колосальний відгомін в цілому світі. На сьогодні рано ще говорити про ті зміни, які можуть статися в міжнародній політиці Англії по зв'язку з переставкою політичних настроїв, яка зайшла в цій країні. Лише одно можна вказати наперед, і для нас — це саме важливе. Національна коаліція складається майже на дев'ять десятих з консерваторів на чолі з їхнім вождем Балдвіном, а в міжнародньому активі цього останнього маються такі речі, як розгром в Лондоні большевицького Амторгу, розрив дипломатичних зв'язків з совітами, міжнародня ізоляція СРСР і т. и. І немає зараз ніяких причин думати, що настрої англійських консерваторів у цьому напрямі змінилися за той час, що вони перебували в опозиції, скоріше,

навпаки. На цьому одному можна було б будувати певні перспективи, але з тим усім краще почекати до слухного часу.

З виборних деталей можна зазначити ще й те, що приймали в них участь і комуністи. Виставили вони на всю Англію 25 кандидатів і не провели ні одного. Більше того, в Англії є правило, що кожний кандидат вносить за себе заклад в 150 фунтів стерлінгів. Ксли він збере десять процентів виборних голосів, заклад цей йому повертається; коли ж ні — гроші йдуть до державної скарбниці. Це правило встановлене, аби люде не ставили по дуруному своїх кандидатур. Ні один з комуністичних кандидатів не дістав назад свого закладу, і московський комінтерн збогатив у цей спосіб англійську казну на 3.750 фунтів. Така сила комуністичного руху в сучасній Англії.

Observer.

З преси

Читачам, певно, відомо, що з себе уявляють т. зв. «робкори», себ-то робітничі кореспонденти. Здавалося б, що їхня роля зводилася б до ролі т. зв. репортерів газетних, що мають завданням подавати новини, збирати відомості про події то-що. Але совітські «робкори» мають завдання куди важливішого характеру. От, як характеризує їхню ролю якийсь Вайнов, що виступив на «робвійськорівській» конференції в Одесі.

«...тепер завдання стають перед робкорами ще складнішими, бо класовий ворог, як і опортуніст усередині партії маскується... «Отже завдання робкорів. уміти виявляти цих класових ворогів і опортуністів, нещадно викривати їх і рзтרוшувати. Для цього незамперед треба перебудуватисвою роботу на оперативні і ударні методи, вміти розпізнати лице ворога» («Чорноморська комуна» ч. 668 з 23. X. с. р.).

«Уміти виявляти», «розпізнавати лице ворога» — це вже не мирні завдання звичайного кореспондента-газетяра, а це вже завдання справді складніші і відповідальніші, це завдання людини, якій доручено «виявлення» й «розпізнавання», — себ-то завдання шпиківські, роля «донощика», чи то, просто, чекиста.

А щоби підкріпити ці твердження, цей самий Вайнов вважає конче потрібним

«також зміцнити зв'язок преси з прокуратурою, РСІ, міліцією та судом. До цього часу зв'язок цих організацій з пресою був поганий. Треба за всяку ціну добитися повернення прокуратури, міліції та суду лицем до робсельскрів...»

Одно слово, роля совітської преси і «робкорів» безсумнівна.

* * *

У 1924 році большевики видумали провокаційне переселення жидівського населення на землю на півдні України. На це витрачено було силу грошей, цим викликано було расову і соціяльну ненависть

серед місцевого населення, але всім цим журилися большеви́ки мало. Бо ж ходило їм не про реформу, а іменно про провокацію. Як ця провокація кінчається, про це докладно розповідає харківська жидівська газета «Штерн» (Звізда).

«Систематична планова акція переселення жидів на південь України і Криму ведена від семи років, тоб-то з 1924 року. Через той час повинні були б вже давно бути заселені виділені на ту ціль землі: Та прсте число жидівських колоністів на місцях оселення не тільки не більшає, але навпаки — претягом останніх кількох років постійно меншає. Причина такого стану лежить в рееміграції, котра чисельно більша від еміграції. Жидівські колонії полишають не тільки новопрібулі переселенці, котрі не уміють пристосуватися до нових обставин життя, але навіть і такі, котрі вже давнє працювали на землі».

Щоб не було сумніву що-до загальности явища, газета додає:

«Бажання втекти з колсній є дуже сильним у молоді, що горнеться до техніки і культури, які можна сыяти лише у містах. Але коли молодь з колоній тікає до фабрики, що треба вважати корисним явищем, то старше покоління тікає до малих містечок до мізерного і непродуктивного життя».

Себ-то краще змерти з голоду в гетто, аніж працювати в Новоарачевських колоніях. Прекрасна рекомендація для творчости большевиків!

Але большеви́ки ще не зовсім переконалися в своїх «художествах»

«У відповідальних радянських колах назріває тепер думка цілковито переорганізувати переселенчу акцію. Поперед всього мають завести плановість. Має бути організований гурток інструкторів. Пресектують ще інші заходи, щоб зупинити дезерцію з жидівських колсній на Україні».

Але все це вже не тішить газету «Штерн», а з нею, певно, і все жидівське населення на Україні, бо автор статті, з якої наводимо уривки, так кінчає свою статтю:

«Важко передбачати чи ті заходи будуть доцільними. У кожному разі, треба ствердити, що справа масової втечи жидівських колоністів є дуже актуальною».

Так кінчається ще одна большевицька провокація, за яку мусіли б понести тяжку кару її ініціатори, але за яку, на превеликий жаль, мусять розплачуватися тимчасом легковажні аматори папірової агрикультури.

* * *

Якийсь борзий анонім в ч. 16-17 «націоналістичної» газетки «Незалежність» завчасно торжествує з того, що

«уенерівські представники в Унії (Прихильників Ліги Націй. Ред.) будуть доповнені. І тоді ми почуємо цікаві речі».

Або п. Шульгин мусить змінити тон і достроюватися до Певного, або з українського дуета вийде какафсія і срамота. Бо ж як не говорити, досі мова п. Шульгина значно ріжнилася від балаканини Певного».

Отак похваливши п. Шульгина і побідкавши над його становищем, анонім «націоналістичний» все ж таки, як добрий «націоналіста» вирішає в свій бік, що, мовляв, у «уенеровців»

«певно не стане ні мужности, ні сумління покинути Унію чи запротестувати....»

«Будуть всни безславно служити підголосками.... руйнуючи вщерть рештку нашої національної гідности і свого політичного престижу».

Про одну лише маленьку обставину забув панок з під «Незалежності», який плаче за престижем УНР. УНР чи прихильники УНР ніколи не бралися захищати справу української меншости в Польщі чи десь инде. Вони мають, як це зазначає постійно сам п. Шульгин підчас усіх своїх виступів що-до справ Галичини, зовсім інші завдання, а тому всі жалісні побоювання аноніма про становище п. Шульгина в Унії Т-в Прихильників Ліги Націй засновані або на тому, що т. зв. «націоналісти» просто не досерли зрозуміти ясну і просту позицію, зайняту прихильниками УНР, або на тому, що свідомо перекручують її з агітаційною метою.

Через те, як би навіть саме УВО влізло в Унію, то й те ніяк би не зачіпало становища там проф. Шульгина, в його якості представника не уряду УНР, а Українського Т-ва Прихильників Ліги Націй.

Люде добрі, крутіть, та не перекручайте!

* * *

Київу загрожує повне перебудування. Ще недавно большевики вирішили поставити в Київі на вокзалі погруддя чекистові Феліксові Дзержинському... Тепер подібне ж будівництво пропонує граф Коковцев (промова на зборах з приводу річниці смерти Столипина. «Возрожденіє» з 30. X):

«Колись настєне час, коли залікуються всі рєни, нанесені Росії з 1911 року — тоді в тім же Київі поставлять пам'ятника Столипінові».

Забув тільки граф Коковцев, що один пам'ятник Столипінові вже було поставлено перед Київською Думою, але в 1917 році зняли його. Хоч Київу усміхається стати музеєм московського чека, проте треба думати, що український народ до того часу на всі ці «пам'ятники» виготовить добре помело.

3 широкого світу.

— Болгарський уряд прийняв закон про зменшення платні державним урядовцям від 2 відс. до 10 відс.

— Дирижабль «Граф Цепелін» щасливо закінчив свою третю подорож до Південної Америки.

— Большевики звернулися з проханням до кількох берлінських банків про позику під заклад будинка «Торгпредства».

— 28 жовтня Чехословацьчина святкувала 13-ліття своєї незалежності.

— Бельгійське міністерство внутрішніх справ опублікувало такі дані про кількість чужинців в Бельгії: 176.742 чоловік і 140.240 жінок, з них: французів — 70.201, голандців — 64.079, поляків — 46.840, італійців — 34.890, німців — 12.749, англійців — 11.532, чехів — 10.669, люксембурців — 9.726, сербів — 8.501, росіян — 8.389, і швейцарців — 6.659

— Турецький уряд урочисто прийняв в Анкарі візиту большевицького комісара Літвинова.

— В столиці Абисинії Адис-Абебі заходами імператриці відкрито перший жіночий ліцей; викладовою мовою має бути французька мова.

— Італієць Ревель заповів Мусоліні 1 мільйонів лір, які останній, в свою чергу віддав благолійним товариствам.

— В Москві відбулася нарада большевицьких морських експертів в справі надто частих нещасних випадків з большевицькими підводними човнами.

— Німецькі залізничні пстерніли протягом вересня місяця 43 міл. марок дефіциту.

— Німецька офіційна статистика подає такі цифри міліснерів у Німеччині в 1928 р.: 49 мали більш 10 міл. марок річного прибутку, 131 між 5 і 10 міл., 446 між 2 і 5 міл.

— В Индокитаю на Меконзі перекинувся човен, на якому їхали родичі короля Люанг-Прабанг; втопилося 11 членів королівської родини і 2 служниці.

— Помер славнозвісний женевицький ботанист Бріке.

— З огляду на антисемитські зворушення серед студентів зачинено Краківський університет.

— До Берліну прибув 15-ий транспорт совітського золота вагою в 7.500 кіло; це золото призначено для Рейхсбанку в забезпечення большевицьких боргів.

— Директором большевицького торгпредства в Лондоні призначено чекіста Озерського.

— Литовський уряд видав наказ про заборону в'їзду до Литви артистам і акторам.

— Число субсидованих безробітних у Франції на 24 жовтня досягло 51.654 душі.

— 31. VI ро 30. IX депозити до німецьких ощадних кас зменшилися більш, як на 1 мільярд марок.

— Проект польського бюджету на 1932-33 рік передбачає 2.452.383.400 злотих витатків — і 2.375.015.800 злотих прибутків; дефіцит — 77 мільйонів злотих має бути покритий з резерву державного скарбу.

— За останній тиждень в Америці припинилося вибірання вкладок з банків; б некротства банків і вивіз золота спинилися також. Підскочили ціни на пшеницю.

— Постійна комісія постачання робочих рук французького міністерства праці відбула важливу нараду в справі боротьби з прогресуючим безробіттям. Мають бути декретовані нові правила що-до захисту національних робітничих рук і обмеження чужинецьких.

— Папський офіційний орган «Обсерваторе Романо» висловився за перегляд міжнародних договорів.

— Гендерсон заявив про свій твердий намір головувати на конференції обеззброєння, що має відбутися на початку 1932 року.

— В Болгарії переведено масові арешти серед комуністів; арештовано кількох московських шпиків при чому одного з них при арешті забили.

— По всій Греції відбулися заупокійні служби по вбитих на Кіпрі повстанцях; грецький уряд видав суворі накази з загрозою всімких демонстрацій проти Англії.

— Латвійський уряд одержав від французьких фінансистів позику в 100 мільйонів франків призначену для збудування нових залізниць.

— Коло Барселони в Каталонії виявилось кілька випадків бубонної чуми.

— Повінь Ян-Дзе в Китаю лише в провінції Кіанг-Сі спричинилася до смерті 300.000 душ Цілий врожай хліба і бавовни згинув.

— Вийшов декрет про монополізацію перської зовнішньої торгівлі.

— Німецький уряд скасував недавно встановлену таксу в 100 марок на подорожі за кордон.

— Турецький військовий бюджет встановлено в розмірі 3.456.814 тур. лір. Турецька повітряна флота складається з 122 аеропланів.

— Італія відсвяткувала двадцятиліття окуповання Триполітанії.

— При парламентарних виборах в Латвії соціалісти і комуністи втратили 6 місць. Найбільше місць виграли буржуазні партії: радикали і селяне.

— Америка почала будову нової великої бази дирижаблів в Каліфорнії.

— В наслідок зниження цінності англійської валюти англійська промисловість почала одержувати значні замовлення з-за кордону.

— Турецький прем'єр Ізмет-паша відбув візиту до Атен.

— Англійський корабель «Дісквері II» відправився в нову дворічну експедицію в антарктичних морях.

— Чеський уряд ще раз спростував чутки про визнання де юре большевицького уряду.

— Копенгазька поліція арештувала 57 комуністів, що взяли участь в різних протиурядових демонстраціях.

— Болгарський король заявив про своє бажання зменшити своє утримання з 6 мільйонів лева до 5 мільйонів.

— Одна морська компанія подала прохання до єгипетського уряду про дозвіл на підняття з води французької ескадри, що була затоплена англійцями у славнім бою коло Абукіра в 1798 році.

— Ірландський парламент дав диктаторські уповноваження урядові на боротьбу з анархією і большевизмом, що знов підняли голову в країні.

— Французький уряд для упередження безробіття асигнував 90 мільйонів франків на розпочаття ремонту державних шляхів і мостів. Незабаром з тією ж метою мусять бути асигновані значні суми на переоборудовання національного інвентаря.

Хроніка.

З Великої України.

— При Всенародній Бібліотеці України організовано спеціальний відділ карт та графіки. У цьому відділі зібрано карти і атласи з початку XVII до кінця XIX віку та карти совітського видання («Пр. Пр.» ч. 232 з 13. X).

— Совітські студенти. На Машинобудівному Інституті в Києві трапилися цього року випадки, коли новоприйняті студенти не знали алгебри і тригонометрії («Пр. Пр.» ч. 231 з 11. X).

— IV Всеукраїнський з'їзд наукових робітників. В Харькові відбувся IV всеукраїнський з'їзд наукових робітників. Відкрив з'їзд акад. Багалій промовою, в якій зазначив: «Чистої науки в розумінню дореволюційному у нас в радянській країні нема і не може бути. Наша радянська наука тісно й органічно пов'язується з всім процесом соціалістичного будівництва. Зв'язок з трудящими масами — це найважливіша умова успіху нашої наукової роботи. Під цим гаслом повинна проходити і вся робота нашого з'їзду».

До почесної президії з'їзду обрано Політбюро ЦК ВКПб та Політбюро ЦК КПБУ.

Від «всесоюзного» Центрального Бюро наукових робітників зробив доповідь Єстрін, в якій зазначив: «В умовах загостреної класової боротьби ми мусимо ще більш загострити нашу увагу та чуйність на ідеологічному фронті. Ми ще надто мало зробили для того, щоб всю нашу наукову роботу твердо поставити на рейки марксо-ленінської методології. У нас слаба ще профспілкєва дисципліна. В галузі соцзмагання та ударництва ми добилися чималих зрушень, але конкретних показників ударництва серед робітників науки у

нас ще надто мало. Основне завдання наукової роботи — це повернутися до виробництва. В цій справі ми маємо вже чимало успіхів, але ці успіхи далеко ще не відповідають тим величезним вимогам, що їх пред'являє нам наша сучасність. Ми маємо ще серйозні прориви в нашій методичній і програмо-методичній роботі. В справі запровадження плановості і колективних форм роботи наші досягнення поки-що мінімальні. Мало ми ще зробили і в справі допомоги нашим науковим товариствам, що й досі займаються малоактуальними, а подекуди просто сміхотворними проблемами. Отже, ми мусимо рішуче перебудувати нашу професійну і наукову роботу, бо інакше ми невиконаємо тих величезних завдань, що їх становить перед нами наша доба і наша комуністична партія. Ми мусимо поповнити наші наукові кадри робітниками — ударниками. Ті перші спроби, що ми їх маємо в цій галузі роботи, треба конче поширити...» («Ком.» ч. 290 з 20. X).

— «Братня поміч української совітської республіки». З Києва відправлено до Московщини уже сьмий маршрутний п'єтаж машинами, виробленими на Україні для так званого «Магнетобуду», заводів, що будуться на Уралі та до нього Кузнецького вугільного басейну («Пр. Пр.» ч. 232 з 17. X).

— Осіння сівба зірванана. На 10 жовтня на Україні було засіяно лише 77 відс. озимого клину. Особливо незадовільний стан сівби в радгоспах, де засіяно лише 55,1 відс. плану («Пр. Пр.» ч. 233 з 14. X).

— Антисемітизм. Один робітник фарбарського цеху сулноремонтного заводу в Києві заявив, що премію за ударну роботу на заводі дають лише «жидівським помийникам». Комуністична організація на виступи антисемі-

тизму не звертає уваги («Пр. Пр.» ч. 235 з 16. X).

— Брак вугілля примушує совітську владу переводити цукроварні на Україні на вугільні покидьки і навіть на торф. Немає ні одної цукроварні, яка б працювала на вуглі, більшість з них працює на так званих «штибах» — покидьках вугілля з домішкою 10 відс. вугілля. В минулому році окремі цукроварні на Україні через брак палива припиняли виробництво на 20-40 днів і потім знову, коли надійшло паливо, продовжували кампанію. Ця перерва спричинилася до великих збитків («Пр. Пр.» ч. 230 з 10. X).

— Стан чорноморської флоти. «Комісія Виконання» при Совнаркомі СРСР визнала, що адміністративно - господарче керування і антисанітарний стан вантажно - пасажирських суден Кримсько - Кавказької експресної лінії на Чорному морі цілком незадовільні, причому в деяких випадках виявлено просто неподобні факти. Констатовано також факти недисциплінованості команд та випадки брутального поводження з пасажирами («Пр. Пр.» ч. 238 з 20. X).

— Совітська промисловість. — Чавуноливарний цех заводу «Більшовик» в Києві дав у місяці вересні замість 1.500 тон чавуну лише 932 тони, з яких 100 тон було браку («Пр. Пр.» ч. 227 з 7. X).

— В чинбовому цеху «Шкіркомбінату» в Києві регулярно недочинюється шкура. Тільки за 4 дні від 27 до 30 вересня повернуто було чинбовому цехові 25.500 пар недочинених передів та 17.500 пар недочинених халяв. Взагалі в третій декаді вересня на чинбовому цехові заводу недочинено було 60 відс. передів и 61 відс. халяв («Пр. Пр.» ч. 230 з 10. X).

— Щоб мати пару кілограмів картоплі. Відомо уже, як на весні населення Києва мусіло самосібно на «робітничих городах» під містом садити городину, щоб мати трохи городини на зиму. Таких городів було засіяно 7.500 гектарів. Тепер, щоб що городину дістати, кияне мусять самі

її і зібрати, для чого було оголошено від 19 до 20 жовтня «штурмову декаду збіральної кампанії та розподілу врожаю». Під час цієї «штурмової декади» на роботу на горсдвиходили цілі родини, приймали участь в роботі студенти і т. д. («Пр. Пр.» ч. 231 з 11. X).

— Совітські їдальні. — В їдальні на заводі ч. 43 в Києві по нарізаному на обід хлібі лезять таракани. В кухні бруд, не вистарчає ложок. За ложки робітники б'ються. Робітники 2 та 3 зміни часто лишаються зовсім без обіду і під час перерви замість обіду слухають радіопередачу на голодний шалунок. Буфет, що обслуговує робітників 2 та 3 зміни, нічого не має, крім гірко-кислого вінігрету, який зовсім не можна їсти.

— В їдальні ТСТ ч. 15 в Києві прусаки лезять по хлібові, ложках і попадають до страв. У кімнаті, де готують їжу — бруд і антисанітарія. На стінах — засохлі мухи, які падають до страви. Казана не полуджено, в борщі знаходяться черви.

— В їдальні на корабельні імот. Сухомлина ложки дають іржаві, брудні, такі, що ними гилко їсти. Коли понесли ці ложки до завідуючого, він відповів: «Не втручайтеся не в свою справу». Тоді робітники понесли ці ложки до голови заводського комітету, який також накричав: «Робітники роблять не те, що треба».

— В їдальні ч. 1 на обід дають борщ, від якого «аж у роті щемить», а на другу страву — добре виварений клейстер під назвою «бабка з сиром» («Пр. Пр.» ч. 237 з 18. X).

— В їдальні казанового цеху заводу «Більшовик» у Києві — бруд. Приміщення непридатне для їдальні. Воно може пропустити 400 чоловік, а повинно пропустити 3.000. Допоміжних приміщень немає — овочі чистяться на двірї. Куховари в брудному одязі.

— У третій студентській їдальні студентів годують напівгнилим борщем, та й того дають дуже мало. Санітарно-гігієнічні умови страшні. Посуд миють погано («Пр. Пр.» ч. 240 з 22. X).

З жаття укр. еміграції

У Франції.

— З життя Бібліотеки ім. С. Петлюри. За місяць жовтень Бібліотека дістала в дар різні друки та інші матеріали від таких осіб та організацій: В. К. Прокоповича (Париж) — 3 книги. Проф. Ю. Волкова (Югославія) — 1 кн. П. С. Наріжного (Прага) — 6 брошюр. П. П. Сікори (Варшава) — 3 кн.. П. Дм. Геродота (Букарешт) — 40 чисел різні румунських газет з статтями про укр. справи. Пан-стця П. Гречишкина (Париж) — 16 кн. і три листки нст. Генерала О. Удовиченка — 21 фотографію та 1 кн. В. К. Прокоповича — 1 фотографія. П. М. Забелло (Царьгород) — 1 фсто. Представника Б-ки в Берліні п. М. Антсновича — книг 63, журналів і газет — 39 та 12 листівок. Місії УНР у Франції — 2 кн. Пані Perdizet (Париж) — 13 листів мап Європи з р. 1776. П. Василів (Біанкур) — 14 кн. та 10 газет і журн.. Укр. Пресове Бюро в Лондоні — 2 кн. П. І. Горбатенка (Ліон) — 59 чч. різних газет. П. М. Мілоцького (Париж) — 5 ріжн. історичних документів. І. Косенка (Париж) — 1 кн. Редакції «Тризуба» — 1 кн.. Резом: книг 113, преси 89 чис. та 23 фото.

Всім жертводавцям Рада Бібліотеки висловлює свою глибоку подяку.

Грошеві датки за цей же місяць надійшли від: Укр. Центр. Комітету у Варшаві — 174 фр., збірка на підл. лист. ч. 417 та від ріжних осіб. Родини інж. С. Момота в Білостоці — 50 фр. замість квітів на могилу бл. п. Н. М. Лотоцької в річницю її смерті. Родини Р. і І. Щуків з Рівного — 132.85 збірка на лист ч. 468. Представника Б-ки М. Антоновича в Берліні — 50 фр. Представника Б-ки в Букарешті Д. Геродота — 61.05, збірка на підл. листи. Представника Б-ки в Царгороді М. Забелло — 58.15 фр., збірка на лист ч. 410. П. Ворони через п. Хворостенка з Риги — 11,25 фр. на лист ч. 343.

П. д-ра І. Бриля з Тянцзяна — 150 фр., збірка на листи 389 і 390. п. Л. Шинкаренка з Скаль-мержниць (Польща) — 40,25 фр. на лист ч. 445. Всього за жовтень — 727,55 фр.

Всім жертводавцям та організаторам збірск Рада Бібліотеки складає свою ширю подяку.

В Польщі

• — З життя Союзу Українок - Емігранток у Польщі. Союз Українок-Емігранток у Польщі розпочав зимовий сезон ширшими сходами членів Союзу і гостей, які відбулися в неділю 18 жовтня б. р. На цій вечірці було переведено збірку пожертв на Бібліотеку ім. С. Петлюри у Парижі.

— З життя клубу «Прометей». 15 жовтня б. р. відбувся реферат проф. Р. Смаль-Стоцького, темою якого була «Міжнародна політична ситуація і справа Сходу». Після реферату відбулися жваві дискусії над зв'язаними з рефератом питаннями, які були перенесені рівно ж і на наступні дві збірки клубу «Прометей», що відбулися 22 і 29 жовтня с. р.

— З життя корпорації «Запорожжа» у Варшаві. 17 жовтня с. р. в корпорації «Запорожжа» у Варшаві відбувся дискусійний вечір, присвячений сучасним завданням української молоді. 24 жовтня відбувся реферат проф. Р. Смаль-Стоцького на тему — «Сучасна міжнародна політична ситуація і українська справа». 31 жовтня с. р. відбувся чайний вечір для членів і гостей корпорації, на якому відбувалися дальші дискусії над питанням сучасних завдань української молоді.

— На допомогу безробітним емігрантам. Тяжка економічна криза, яку в сучасний момент переживає ціла низка держав, надзвичайно тяжко відбилася на матеріальному стані і української політичної еміграції у Польщі, збільшуючи і серед неї ряди безробітних.

Головна Управа УЦК, приступаючи до енергійної акції несення

помочі безробітним українським емігрантам, звернулася до асіх Віддлів і Уповноважених УЦК з закликом організувати на місцях широку самопомігову акцію. Приступаючи ж до несення організованої помочі безробітним емігрантам, що перебувають на терені Варшави і маючи на увазі, що успішність допомогової акції вимагає співучасті і солідарної діяльності всіх українських еміграційних організацій, Головна Управа УЦК скликала на 21 жовтня представників українських організацій у Варшаві, з якими обговорила можливості та план допомогової акції. На цьому ж засіданню, на якому крім членів Головної Управи взяли участь і представники Варшавського Відділу УЦК, Союзу Жінок-Українок у Польщі, Союзу Інженерів та Техників українців - емігрантів у Польщі, Українського Т-ва Працівників Корпорації «Запорозжжя» у Варшаві та ин, — на пропозицію Головної Управи УЦК ухвалено приступити до організації «Міжорганізаційного Комітету допомоги українським безробітним емігрантам» при Українському Центральному Комітеті у Польщі, якого організаційні збори мали відбутися вже 30 жовтня с. р.

— Річні загальні збори членів Українського Клубу у Варшаві відбулися 25 жовтня с. р. Збори відкрив Голова Управи Клубу ген. П. Шандрук, пропонуєчи вшанувати вставанням пам'ять померлих членів Клубу бл. пам. Н. Лотоцької і І. Золотницького. До президії зборів було обрано на голову зборів — ген. В. Сельського, на заступника — ген. В. Куца та на секретаря інж. Є. Гловінського. Після затвердження протоколу попередніх загальних зборів і, прийнявши в склад членів Клубу 14 нових членів, збори заслухали справоздання з діяльності Управи, яке склав ген. П. Шандрук, грошеве справоздання, яке зложила п. С. Лукасевичева і зачитаний п. І. Іножарським звіт ревізійної комісії. Після коротких дискусій над звітами збори за-

твердили їх, уділяючи Управі Клубу абсолюторію і висловлюючи їй подяку за віддану організаційну працю. Денсової Управи Клубу на біжучий рік обрано: ген. П. Шандрука, пані В. Завадську, пані С. Лукасевичеву, інж. Я. Танцюру, інж. І. Зварійчука, полк. С. Сологуба та інж. В. Шевченка. Кандидатами до Управи: — інж. Л. Панасенка, інж. Є. Гловінського та інж. Бакевич-Шуковського. До ревізійної комісії увійшли п. Іножарський, ген. В. Змієнко та С. Іванович. Кандидатами полк. Кмета та Г. Драченко. У вільних внесках закликалося членів Клубу до внесення національного податку Головній Еміграційній Раді на біжучий рік, ухвалено взяти чинну участь в несенні допомоги безробітним українським емігрантам та переведено збірку пожертв на будову пам'ятника на могилі св. пам. П. І. Холднєго. Торкаючися життя Клубу в минулому році, належить ствердити, що, не дивлячися на загальну економічну кризу і тяжкий матеріальний стан української еміграції, Управа Клубу виявила максимум праці в напрямку реалізації тих завд нь які організація перед собою ставить. Залишаючи культурно-освітню діяльність іншим організаціям а передо всім культурно-освітній секції Головної Управи УЦК, Управа Клубу звернула особливу увагу на справу товариського зближення між собою членів місцевої української колонії, організовуючи для цього цілу низку товариських сходин більших і менших вечірок, спільну зустріч нового року і т. д. Заслугує на увагу і добродійна діяльність Клубу, активна допомога де-яким українським організаціям, як, напр., Українській Гімназії в Ржевницях та ин., а також і гідна репрезентація Клубу на зовні. Склад нової Управи, до вибору якого збори уважно поставилися, є запорукою тому, що діяльність Клубу буде і в біжучому році не менше активною. На сьогоднішній день Клуб налічує в своєму складі 147 членів.

— З життя Івацевичського відділу УЦК-

Івацевичський відділ з кожним днем поширює оживлену діяльність в культурно - освітнім життю. До поширення цього життя починають спричинятися не тільки члени відділу, а навіть і їх жіноцтво. Треба ззначити, що оживлення повстало завдяки енергійній праці членів Управи Відділу, котрі особливу увагу звернули на те, щоб утворити якийсь осередок, де кожен міг би по тяжкій щоденній праці духовно спочити, прочитати рідну книжку то-що. Управа Відділу звернулася з закликом до членів відділу пожертвувати на цю ціль. І цей заклик не лишився без наслідків, не дивлячися на скрутний стан членів. Особливо виявили громадську свідомість п. п. Рсманченко Г., Задернівський І., Кравчук Я. та Шелестюк М. Отже 2 серпня с. р. вже відбулося урочисте відкриття осередку під назвою «Бібліотена-читальня Хата-Козака». Урочистість розпочалася молебнем, що відслужив місцевий пан-отець Ольшевський. Співав хор під орудою п. Сухина. Після молебна п. о. Ольшевський виголосив чулу промову, а хор відспівав національний гімн. Далі слідували промови членів Управи Відділу. У вечері ж в помешканню Бібліотеки відбулася академія, підчас якої виголошено було кілька рефератів на історичні та літературні теми. По офіційній частині відбулася спільна вечеря.

З того часу, помимо надісланих Головною Управою книжок, Управа Відділу виписала ще кілька десятків томів книжок на сплату ратами зо Львова, та передплатила українські газети. Під час зборів у вільний від праці час в Хаті-Козака, серед членів повстала думка організувати драматичний гурток, яка і була зреалізована за деякий час. На чолі гуртка став п. Негребецький Олекса. І вже 17 жовтня с. р. драматичний гурток при допомозі Управи одіграв дві комедії «Куди вітер віє» та «По ревізії». Матеріальні наслідки були добрі. Драматичний гурток має дати вистави і по інших містах.

Взагалі ж треба побажати Іваце-

вичському відділові успіху в його праці.

Сергієнко.

В Німеччині.

— Жалібна служба Божя в Берліні. 1-го листопада с. р. в церкві на Пфальцбургерштрассе, 18, з рәмени українського греко - католицького приходу, відбулася заупокійна служба Божя за спокій душ тих, хто у визвольній українській боротьбі поклав своє життя.

В Чехії

— Засідання Українського Історично - Філологічного Товариства в Празі, присвячене пам'яті акад. В. Бузескула, відбулося дня 3 листопада 1931 р. На порядку дня були доклади дійсних членів: 1. Слюсаренка, Ф. П. — «Акад. В. П. Бузескул, як історик». 2. Антоновича, Д. В. — В. П. Бузескул, як професор».

В Болгарії

— З життя Української Громади в Болгарії. Після офіційного відкриття та посвячення українського клубу в Софії, що одбулося 20 вересня с. р., життя стало жвавішим та більш інтенсивним. Люде починають сходитися, читати, гуртуватися. Раніше Громада мала тільки 17 членів, а зараз вже більше, як сто. Засновано при Громаді Бюро Праці, через яке вже до 30 чоловік влаштовано на роботу, процвітає хорова секція, розпочала працю художне-мистецька, економічна то-що. Є ще в проєкті організувати ощадну касу, школу, церкву, але про це буде тоді мова, коли зреалізуються ці думки.

Бібліографія.

— «Le Mois» (Synthèse de l'activité mondiale) du 1 Septembre au 1 Octobre 1931. Paris.

Великий французький місячник «Le Mois» за жовтень місяць умістив редакційну статтю присвячену висвітленню української

справи під назвою «La Pologne et les Ukrainiens». Стаття складається з таких частин: «Українські аргументи на користь автономії», «Способи досягнення автономії, що їх вживають українці», «Як поляки спростовують українські тези», «Терористична акція, пожежі, вбивства», «Спроба примирення зроблена п. Голувком».

Загалом стаття є цілком хронікального характеру з явним зусиллям як найкраще висвітлити французькій публіці автентичні бажання і ідеї як Польщі, так і українців.

Проте що-до викладу української історії стаття грішить поперше короткістю (це й не дивно!), а по друге і де-якими помилками, такими, напр., як перекинування дати прокламування соборності, чи, напр., схарактеризуванням договору 1654 року, як передання Хмельницьким суверенитету московському цареві і т. и. Досить поверхово торкається стаття також і українського питання в цілому що-до Великої України.

Не дивлячися на все це, треба визнати, що редакція «Le Mois», як на мірку закордонних часописів, досить ґрунтовно торкнулася української справи і тим безумовно заслужила признання французької читаючої публіки, що порівнюючи не так уже часто має змогу читати більші статті про український національний рух.

І. Заташанський.

— В и й ш о в. «Supplément du Bulletin No IV» (Juillet-Septembre 1931) Унії Прихильників Ліги Націй, що перекладає постанови і дебати XV загальних зборів Т-ва 24-28 травня в Будапешті.

В бюлетені досить густо зазначені виступи укр. представників. Бюлетень можна діставати в Bureau de l'Union 41, Rue Juste-Lipse. Bruxelles. Belgique.

**

— Французький справочник про вищі школи і наукові заклади Парижу — «Livret de l'Etudiant» на 1931-32 рік (49, Bd. St. Michel. Paris 5-e), на сторінці 328 видрукував такі відомості про Бібліотеку С. Петлюри у Парижі: «Бібліотека має коло 8.000 томів в більшості українською мовою по літературі, історії, мистецтву. Є також книжки про Україну різними мовами, читальня. Вся українська преса і журнали. ри Бібліотеці ж знаходиться зей С. Петлюри».

Лист до Редакції.

Високоповажний Пане Редакторе,

Прохаю за себе і за багатьох близьких мені земляків не відмовити о уміщення понижчого нашого протесту:

Від довшого часу галицьку еміграцію у Франції баламутить Микола Шаповал, який називає себе генералом української армії. Аби приєднати собі будь-яких прихильників, він допускається всіх засобів. Одним з найбільш брудних його засобів є той бюлетень, що він його друкує сам на машинці і в якому, крім шкідливої і мало-свідомої політичної пропаганди завжди уділюється багато місця всяким брехням персонального характеру і особливо родинного.

Отже в імені моєму і гурту моїх товаришів остерігаю всіх галичан перед особою Миколи Шаповала, а крім того заявляю, що коли б Шаповал Микола не припинив своїх пліток, про наші родинні справи (цього навіть не всі прості баби на селі допускаються), то ми притягнемо його до судової відповідальности.

З правдивою пошаною до вас

Кривич Симон
козак

Париж 21 жовтня 1931 р.

Зміст

— Париж, неділя, 8 листопада 1931 року — ст. 1. — Борис Лиснянський. Українська політична еміграція і національно-культурна праця — ст. 3. — А. Яковлів. Український Університет в Празі (з нагоди 10-ти років діяльності) — ст. 6. — Ст. Сірополко. Безсилля большевицької влади в боротьбі з дитячою казкою — ст. 13 — І. Заташанський. «Культурне будівництво національностей на Україні» — ст. 14. — Лист з України — ст. 16. — 7-ми ліття існування Української Громади в Шалеті — ст. 17. — Observator з міжнародного життя — ст. 18. — З преси — ст. 21. — З широкого світа — ст. 24. — Хроніка: З Великої України — ст. 26. — З життя укр. еміграції: У Франції — ст. 28. — В Польщі — ст. 28. — В Німеччині — ст. 30. — В Чехії — ст. 30. — В Болгарії — ст. 30. — Бібліографія — ст. 30. — Лист до редакції — ст. 31.

Всі Українці на еміграції

купають книжки в

Українській Книгарні Теодор Савула у Відні.

Наша книгарня доповнила свій склад усіма найновішими виданнями і має у себе усі укр. книжки, ноти, мапи, співанники, картини, портрети, листівки, укр. марки, укр. товариські значки. На бажання висилає великий ілюстрований каталог.

Адресуйте: Ukrainische Buchhandlung Theodor Sawula. Wien I Riemergasse, 2. Austria.

Комітет Підтримки Української Господарської Академії при Спільці Українських Інженерів у Франції

закликає всіх українських громадян у Франції та українські організації до складання внесків у допоміжний фонд для загроженої в своєму існуванні Української Господарської Академії в Чехословаччині.

Гроші проситься надіслати на поштової чековий рахунок:

Cheque postal 152825 — Paris,

Monsieur NECAJ Simon.

УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДЯНЕ!

Вступайте також особисто та вводьте ваші організації до яких Ви належите, звичайними членами або членами-протекторами Товариства Прихильників Української Господарської Академії в Чехословащині!

Поплаток членський — 10 і 100 доларів.

**Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris-V^e
Tél. Danton 80-03.**

Для переказів у Франції: «Le Trident», cheque postal 898.50, Paris.

Редагус — Комітет.

Адміністратор: Іл. Косишко

Le Gérant: M-me Perdrizet.